

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Lvtheri Piae Ac Doctae Operationes In Dvas Psalmorvm Decades

Luther, Martin

Basileae

VD16 L 5540

Oues & boues uniuersas, insuper & pecora campi: Volucres cœli, & pisces
maris, qui perambulant semitas maris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37005

Imperium eius agnoscis, & cum illo Sapiētia. xv. et dixeris: Etiam si peccauerim
 natus sum, scientes magnitudinem tuam &c. nō potest ipse te dimittere,
 nec tu sine fiducia misericordiae eius dimitti. Agnoscat ipse te suam possessio-
 nem, si agnoueris eum tu dominum tuum. Nam hoc est, quod impijs Isaiā pri-
 mo exprobat: Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui,
 Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Igitur, consti-
 tutus est nobis super omnia, ut in oibus nos possit iuuare, & ad eum nos quae
 minus confugere, siue in peccatis, siue in morte, siue in uita, siue in iusticia. Siue
 uiuimus (inquit Ro. xiiij.) siue morimur domini sumus. Nemo sibi uiuit, nemo
 sibi moritur, qui uiuit, domino uiuit, qui moritur, domino moritur.

Non potest
 Christus nos
 dimittere.

Semper consu-
 giendum ad
 Christum.

Oues & boues uniuersas, insuper & pecora campi: Volucres caeli,
 & pisces maris, qui perambulant semitas maris.

Hij duo uersus occasionem dedisse uidentur interpreti nostro, & alijs, ut
 de puro homine, psalmum intelligerent, & Elohim, angelos transferrent. In
 qua sententia sunt, & magni aliquot patres, q̄ ex Genesis. j. cap. homini for-
 mato deus tria haec animantium genera, legitur subiecisse. Et habent sane pro
 hoc sensu non parum speciei. Quod uidelicet, omnia illa subiecta uidetur ex
 plicare Propheeta his uersibus, esse aliud, nihil, q̄ bestias terrae, caeli, & maris,
 neq; magnum uideatur Christo tributum, si imperium harum bestiarum ei
 tribuatur, quando quidem & humani reges etiam hominibus praesint. Verum
 foriter obstat Paulus, non modo ad Hebraeos (si forte quis eam neget esse
 Pauli) Sed & j. Corint. xv. Omnia (inquit) subiecit sub pedibus eius, Cum au-
 tem scripturae & uerbi dei, oporteat esse unum simplicem, constantemq; sen-
 sum, ne (ut dicunt) sacris literis careum nasum faciamus, iustum est Pauli sen-
 sum praeferrī omnium aliorum patrum sensui, siue Ambrosij, Augustini, Atha-
 nasi, Hieronymi. Quae ideo dico, ne quis more scolasticorum doctorum ita
 quidam solent, qui hac ratione nobis scripturam in meras lacinias sensuum se-
 cuerunt, ut tot sententias prope habeamus, quot syllabas. Et nescio proban-
 dum, improbandumue sit studium magistri Sententiarum, & Gratiani, quo
 egerunt, ut omnia omnium assuesceremus uorare, sicut immunda animalia,
 nec findentes ungulam, nec ruminantes lingua. Id studij enim, meo iudicio,
 fons est tot quaestionum, opinionum, rationum & bellorum, quae iam plus tre-
 centis annis per scholas grassantur.

Scriptura est
 unus simplex
 & constans
 sensus.

De magistro
 Sententiarum,
 & eiusalūis.

Permittendi sunt itaq; sancti patres suo quandoq; sensu ab undare, & pro
 affectu suo, in literis sacris extra ordinē luxuriare. Sed Theologo puram, ger-
 manamq; intelligentiam scrutanti, necessarium est consultis ipsis sacris literis
 de omnibus iudicare. Sicut Augustinus in multis locis docet. Et Paulus pra-
 cepit: Omnia probate, quod bonum est tenete. Quare hi duo uersus, non mo-
 do Christo parum tribuere uidentur, sed etiam puro cuiq; homini, quando Ge-
 nesis primo, etiam dominium terrae ei tribuitur, & omnium arborum, herba-
 rum, lignorum, quod hic ne Christo quidē tributum legimus. Et fateor, non
 nihil difficultatis locus habet. Augustinus cum suis ad Allegoriam fugit, sed
 non effugit: Cum enim praemisit omnia, & opera manuum dei, non constat
 ratio, cur ea explicaturus, solum oues & boues & pisces & uolucres (siue iusti
 siue peccatores per haec allegorice intelligantur) recenseat. Non enim hi sunt

R iij omnia

omnia illa quæ Christo subiecta sunt, sed in omnibus eisdem comprehensa. Cur ergo præ cæteris explicantur? Cur non fuit satis dicere, omnia, & operam intelligi. Ego confiteor meam ignorantiam, nec quid dicam habeo, mouebo tamen alijs cogitationes, quando aliud non possum.

*Cõtra Iudeos
regno Christi
resistentes.*

Quid si Propheta uoluerit potissimum ea explicare, quæ puro homini sunt subiecta, propter contentiosos ceruicososq; præsertim Iudæos qui maxime omnium regno Christi resistunt? Ne q̄s obganire queat, deum nõ posse sibi ipsi contradicere, q̄ iam olim hæc (Gen. primo) subiecerit homini puro, temporali ditione regenda. Ac per hunc scripturæ prætextum, aut omnia Christo subiecta neget intelligi, & illa, aut Christi uniuersale dominium calumniatur. Sed ita præueniretur huic uersutia, q̄ sic sunt omnia Christo subiecta, ut etiam ea quæ olim hominibus subiecerit deus, non modo nolit excepta, sed una cum hominibus eidẽ subiecta; Idq; adeo, ut si homines nolint Christo esse subiecti (sicut sunt in ueritate) scirent tamen ea, quæ ipsis subiecta sunt, ei subiecta, habereq; eum potestatem in omnia quæ sunt eorũ sine ulla resistentia, quantum libet ipsi resistant. Deinde, non est ulla offensio quæ magis pugnet aduersus fidem dominij Christi, q̄ ipsa impiorum, præsertim Regum & Magnatum, in his rebus homini olim datis, opulentia, ut necessarium fuerit, hæc pprie explicare Christo esse subiecta, ne quis scãdalizatus nõ crederet, si uideret impios, præsertim magnos, nõ subditos ei. Omnia enim alia facile est credere Christo subiecta, præter ea quæ impiorum sunt. Hæc enĩ in potestate eorum plene posita uidentur. De quo & psal. cxliij. Boves eorum crassæ, promptuarie eorum plena. Quasi diceret, Propheta: Ne offẽdare frater, q̄ omnia Christo subiecta esse dixi, cum in solis impijs eius inimicis uideas cõtrarium, q̄ omnia Christo subiecta, nihil uidetur resistere, scito, q̄ & ipsorum quæcunq; habent, sunt Christo subiecta. Et ad hanc sententiam tuandam ualet, si per Epitaphin eleues illud aditẽtium uniuersas. q. d. nihil est rerum, etiam rebellium impiorum, nõ tantum sponte subiectorum, quod non sit ei subiectum. Et hoc Apostolus quoque, i. Corinth. xv. queritur, dicens: Nondum uidemus ei omnia subiecta, q. d. Sunt omnia subiecta, sed nondum impletum est, nec uidemus, resistentibus, scilicet impijs. Quare uolucres cœli, pisces maris, per Auxesin additi sunt, ac si dicat: Omnia hominis, sũt subiecta Christo, siue quæ ipse possidet, siue quæ ei Cœn. primo subiecta sunt, ipse est dominus omnium.

*Etiam quæ im-
piorum uiden-
tũr Christo
subiecta sunt.*

*Quidam
quædam
quidam*

*Fiducia Iudeo-
rum in sacrifi-
cijs quasi suis*

Nec id fortē in imo abhorrebit, si quis & alteram fiduciam Iudæorum proster ni hoc uersu putauerit, quæ fuit, q̄ sacrificijs & holocaustis animalium uelut suis rebus deo seruire, se credebãt. Sicut sanctus Stephanus Act. viij. eos refellit ex Isaia. lxxvi. q̄ ei templum ædificare præsumerent, cum ipsius iam essent omnia ex quibus templum esset extruẽdum. Ita & hic liceat opinari quando Propheta nouum regem sua gloria & honore colendum docet, non esse q̄ præsumant sese animalibus occisis ei seruituros: Cui enĩ sunt omnia subiecta, etiam oues & boues, & omnia quæ homini unq̄q; data sunt, subiecta sunt. Quid ergo dare poterunt illi, cuius sunt omnia quæ habent? Similem enim eorum fiduciam & simili causa, similiq; sententia damnat, & psal. xlix. Non in sacrificijs tuis arguã te, id est, nõ est mihi aduersus causa te propter sacrificia tua. Quare quia holocausta tua, in conspectu meo sunt semper, id est, non est, quod ea mihi offeras, iam sunt enim coram me: Non accipiam de domo tua uitulos, nec de gregibus tuis hircos, qm̄ mea sunt omnes fera syluarũ, bestia in montibus millium

millium. Cognoui omnia uolantilia cœli, & uniuersitas agri mecū est, si esurie
 ro, non dicam tibi, meus enim est orbis terræ & plenitudo eius. Nūquid man-
 ducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo? Tunc sequitur *verus cultus*
 uerus cultus: Imola deo sacrificium laudis, & redde altissimo uota tua. Inuoca *dei.*
 me in die tribulationis & eruam te, & honorificabis me. Et in fine: Sacrificium
 laudis honorificabit me, & illiciter, quo ostendam illi salutare dei.

Vide an ne hic Asaph hunc psalmum fere totum, ex hoc psalmo. viij. suxe-
 rit: De laude enim dei, in tribulationibus agit (sicut hic psalmus) cōtemp-
 tificis pecorum, quæ dei potius dicit esse q̄ hominum, quibus Genesis. i. da-
 ra sunt, ut scilicet & hic omnia Christi esse scirent, nec posse amplius ei seruire
 his, quæ illi sua esse putent. Adhuciamus & de superstitione aliquid, ac libertate
 Christiana. Quādo enim generalis est hæc sententiā, Christo omnia esse subie-
 cta, & post legem promulgata, necesse est, ut regulet omnia particularia, tem-
 peretq; uniuersa legis præcedentis edicta. Quare nō solum pro sedando scan-
 dalo, quod impiorum opulentiā statuit, nec tantum pro tollenda fiducia,
 quam legis donatio, & sacrificia in rebus istis donatis inflant, sed etiam pro
 uendicanda libertate spiritus, quam legis ceremoniæ, æque stulta fiducia, aut
 infeliciose conscientia, opprimebant. Debit imperium Christi pronunciari,
 & ualere credi. Si quidem ceremoniæ legis potissimum constitentur in anima,
 & ualere credi. Si quidem ceremoniæ legis potissimum constitentur in anima,
 lium differentia in uictus, uestitus, locorum, aquarum, regionum, cœli, &
 omnino in rebus hisce, quæ homini subiecta sunt, Genesis primo. In hæc rem
 Apostolus quoq; i. Corinth. x. cum pro libertate Christiana, aduersus cerimo-
 nias, dixisset: Omne quod uenit (id est, uenditur) in macello, manducate, nihil
 interrogantes propter consciētiam: Subdit, pro causa generalissimam senten-
 tiam ex psalmo. xxij. dicens: Domini enī est terra & plenitudo eius. Ita & hic
 uidetur generalem sententiā domini Christi aduersus ceremonialem Iudæo-
 rum torisisse Propheta, ut sub Christo, cui omnia subiecta sunt, omnia libera
 esse doceret, & licita, siue malint pisces, oues, boues, uolucres comedere, siue
 abstinere. Dominus est (inquit ipse Christus Marci. ij.) Filius hominis, etiam
 sabbati. Quare dominus: nisi, ut in arbitrio eius sint omnia. Quare dominus
 animalium & bestiarum terræ, maris, cœli: nisi, ut in arbitrio eius sint omnia.
 Ita sub Christo omnia possidente, libera, licitaq; sunt omnia, quæ in cœlo, ter-
 ra, mari sunt. In quibus tamen hodie maior est per hominū decreta captiuitas,
 q̄ unq; olim, sub lege fuit.

Hæc sub cuiusq; iudicium relata dictaq; uolo. Ex quibus (si uera sunt) & hi
 duo uersus clari sunt, & ratio aperta est, cur potissimum has res. ex omnibus
 explicarit: Quæ conueniebat liberrimo omnium imperio Christi, omnia libera
 asserere, tutaq; facere, & nos in eo recte instituire. Id reliquum est, q̄ ubi nos
 pecora campi, aptius hebræus באהמות Bahemoth schadai, id est, bestias
 agri habet. Pecora enim latine, domestica animalia significant, quæ per oues
 & boues, satis expresserat. Et ubi nos habemus: Qui perambulant semitas ma-
 ris, uidetur hebræus, non de piscibus sonare, sed de alijs quæcunq; uersantur
 in mari. Geminam enim inductionem, hi duo uersus uidentur mihi contine-
 re in hunc modum, prior: Oues & boues uniuersas, insuper, & quicquid ani-
 malium uersatur in agris: Posterior, Volucres cœli & pisces maris, & quic-
 quid uersatur in semitis marium. Vbi id obseruabis, q̄ ex Genesi uolantilia, &
 aquatilia omnia, ex aquis producta scribuntur: Ideo uolucres cœli, cum pisci-
 bus maris, inductione posteriore coniungit.

R iij Quærat

Non possunt
 nobis Pontifi-
 ces prohibere,
 que dei
 sunt.

Semite maris

Quærat autem quispiam, cur semitas maris tribuant piscibus, & ihs qui in eo uersantur, cum nihil minus in mari, q̄ semita, sicut & in aere, appareat. Forte q̄ mare totum sit peruium, in quo qualibet bestia suum iter faciat, & tamen nunq̄ communis, & regia uia perseueret, neque eadem uia sapius ibi teratur. Verum hæc leuicula.

Cultus Christi legitimus.

Habemus itaq̄ Christum passum, coronatum, prædicatum, ac creditum in hoc psalmo descriptum egregie: quem titulus torculari suo nobis indicauit a principio. Ideo, ut denuo inculcet eius legitimum cultum, qui alius non est, q̄ fides, laus, prædicatio, confessio, repetit uersum primum, dicens:

Domine dominus noster, q̄ admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.

Magnum est enim, & arduum hunc Enos, & filium Adam credere tantæ & gloriæ, & dignitatis esse: Ideo repetendum, & assidue id inculcandum moner. Stat enim sententia: Deum esse memorem, uisitatorem, coronatorem, sed eorum duntaxat, q̄ obliuione, ignominia, solitudine sunt extreme in nihilum redacti, qualem enim exaltasse Christum, hoc psalmo scribitur, tales, & semper exaltaturus eodem exemplo cognosci uoluit: In quo satis demonstrauit, in quos nam oculi sui sint aperti & firmati: Nempe oculi domini super iustos, (id est, eos qui sunt nihil in hac uita, tam sibi, q̄ hominibus) quia humillia respicit in cælo & in terra. Atq̄ hæc ipsa misericordia eius facit, ut magnum sit nomen eius in uniuersa terra.

Oculi domini aperti in eos, qui sunt nihil in hac uita.

PSALMVS NONVS.

Ad uictoriam pro occultis filij, Psalmus Dauid.

Quanta bone deus, est huius tituli exponendi uarietas; alius mortem Absalom, alius mortem Goliath, alius instrumentum musicum, alius iudicium dei occultum, alius iuuentutem, alius Cantorem psalmi, aliud aliud intelligit. De quibus omnibus, qui uolet lyram Burgen. & Reuchlin uideat.

Scopus huius psalmi.

Ego quantum ex scopo psalmi capere possum, sequar Burgenis titulum, non interpretationem, qui dicit אלמותר Almuth, quod pro occultis transfertur, hebraice iuuentutem significare. Est enim psalmus iste omnino generalis, quædam gratiarum actio, exultatio, exhortatio, oratio plena iucundis affectibus, de uictis uincendisq̄ assidue inimicis, quæ non possit conuenire, nisi populo in medio inimicorum agentis, pugnantis, uincens, triumphantis, tam de præteritis, q̄ presentibus, & futuris loquenti. Quare de populo Christi, præsertim Martyribus & eorum persona psalmum esse dictum, non dubito. Quod, ut aliquantulum demonstremus, titulum hebraicum traciemus, qui sic habet: למנצח על מות לבן במורר לרור Lamnazeah, Almuth, Laben, Mizmor, Ledauit. Lamnazeah, ad uictoriam sonat, satis expositum supra. Mizmor, Ledauit, psalmus Dauid, Reliquum est Almuth Laben, Si Almuth cum Hieronymo diuidas, in duas dictiones (quod Lyra negat) sonat super mortem, seu ad mortem: Et hinc alij mortem Goliath, alij Absalom, hic sonant. Si unam dictionem serues, est nomē abstractiuum a uerbo אלמ Alma, quod abscondit, significat: A quo uerbo Adolescens, & Adolescentula uocantur, Elem, & Alma: Quod in tabernaculis, & abscondito educantur, cum peri